

zvezek. Prezgodaj bi bilo že zdaj kritikovati delo, to pa že zdaj radi spoznamo, da Radics je prvi nemški pisatelj, ki je zapustil dosihmal zgodovinarjem navadno brezkritično pot in se prijel tiste, ki jo je visokoučeni naš Terstenjak tako dognano za edino pravo dokazal, da le takrat bi mogle njegove priče lažnjive biti, ako bi kdo mogel dokazati, da imena naših gorá, naših rek, naših krajev, naših rodovin itd. niso „monumentum charta et aere perenius“ starodavne naše zgodovine in vse druge cene, kakor to, kar je prej ali poznej ta ali uni pisaril, ki še jezika slovenskega naroda ni umel, pa je vendar zgodovinaril. Radovedni smo, kako bo gosp. Radics dalje se vedel.

Dopisi.

Na Reki 26. majnika. Pred tremi dnevi je dospel le-sem jugoslovanski ljubljenec, preuzvišeni dijakovaški škof gosp. Strosmajer. Pri sv. Matiju slavno sprejet, se je podal v županijo rečansko, in je tamkaj bival. Saboto zjutraj je učilnice obiskal in 5000 gold. za dijake podaril, potem pa celi dan rodoljube sprejemal. Na večer je bila prekrasna bakljada; med bakljado je preuzvišeni ljubljenec navdušeno govoril in naše srca tako ginil, da so tisučerni in tisučerni slava- in živio-klici po celem mestu doneli. — Včeraj je bilo blagoslovljenje nove rečanske zastave na Grobniškem polju, h kateremu je kakih 10000 ljudstva privrelo. Oj velikansko polje! Ti si slovelo v nekdanjih časih, sadaj pa smo tebi postavili veden spomin narodnega načina! — Poštar trobi, — prihodnjič nadalje! Miroslav.

Iz Trsta 24. maja. ψ — Čitalnični odbor je bil našemu slovanskemu društvu 18. dan t. m. zopet napravil kaj vesel i krasen večer. V dvorani: „sala Ara“, prihodnjem čitalničnem stanovanji, smo iméli „besédo“, pri kateri je godel slavni ruski umetnik g. Nikolaj Dmitrijev Svečin. Rimljanove besede: „veni, vidi, vici“ so temu velicemu godcu premalo, ker jih uže rabimo pri vsakej priliki. Heine je rekel za Paganina, čigar učenec je bil g. Svečin, da je dušo hudiču zapisal zato, da bi na vsem svetu najbolj gosti znal. Mi nismo slišali Paganina; al kar se o njem bere in pripoveduje, moramo soditi, da ga res ni še nihče dotékel; toda Paganin je umrl, in za njim so nastopili drugi. Ali Svečin doséga svojega učitelja ali ne, tega tedaj ne vémo; toliko pa je gotovo, da zdaj Svečina noben goslar na zemlji ne dohaja. Njegov duh je v godbi na vse strani popolnoma izobražen; enako lahke so mu klasične, kakor novejšé italijanske in francoske skladbe. Igranje mu je tako dovršeno, da poslušavec nikjer ne čuti velike težave, ktero je moral premagati, preden se je tako izuril, in ob enem je tako prvotno, da mu ni treba v strahu biti, da bi ga kdo posnémsi mogel prekositi. S to izurjenostjo, v kateri si zastonj išče sebi enacega, druží globok čút: v žalostnih melodijah njegove gosli časi kakor da bi prav zajokale. Svečin je tudi sam skladatelj, zatoraj mnoge kompozicije godé tako popravi, da obudi v poslušavcih take čute, kakoršnih se celó sam skladatelj nikdar nadjal ni. V naši „besedi“ je godel H. Vieux temps-ovo fantazijo po snovi iz ruske opere Verstovskega: „Askoldova mogyla“, potem dve ruski narodni: a) „Vniz po matušky po Volgy“, in b): „Dušička devica“; besédo pa je končal z Ernst-ovo: „Carneval de Venise“. Vsa njegova umetnost je čarodejna, posebno pa „Carnevala“; v Trstu še nihče do zdaj ni godel tako, kakor smo ga slišali pri nas. Da je vse strmélo, ko je „po strunah lok gori in doli drvil“, in potem ploskalo, ter godca klicalo na oder, kaj tacega bi se pri tolicem umetniku še ne imelo opominjati, ker se vé samo ob sebi. Enako je bil v javnih igrališčih Tržačane dvakrat navdušil. Ko bi si Vi v Ljubljani kolikaj misliti mogli, kakošna je umetnost tega Slovana, gotovo bi Vam bilo žal, da ga niste slišati mogli. V kratkem času smo se tržaški Slovani veselili dveh genijev slovanske muzike: poprej gospodične Zadržbil-

kove, zdaj pa Svečina. Na klavir nam je igral tudi Ludvik Breitner, 9 let star učenec g. Ivana Lafont-a. Mlademu umetniku smemo prerokovati veliko bodočnost. Vse se je čudilo čistemu, izurjenemu in jako dovršenemu igranju tega dečka. Ploskanje in klicanje po dokončani igri ni jenjalo, dokler se mladi umetnik ni še enkrat prikazal. Dalje so pod vodbo g. Ivana Piano-ta pevci tržaškega obližja od sv. Ivana péli slovensko: „Hej Slovani“ in srbsko: „Bubanj silno budi“. Tudi njim je grmélo ploskanje. Zadnje so morali ponoviti. G. Piano je vrlo izuril te kmečke mladenče, in družim učiteljem dal lep zgled, kako naj bi se tudi oni povsod trudili za razširjevanje slovenskih pesmi; pevcem od sv. Ivana pa gré hvala, ker so se tako iskreno poprijeli domačega petja, da uže pojó skoraj vse med Slovenci navadne slovenske pesmi. Čitalnični pevci so se pod g. Legom bili oglasili v dveh korih: „Kje dom je moj?“ in v: „Rado ide Srb in u vojnike“, pa v Riharjevem četverospévu: „Žalosten glas zvonov“. Po mnogem ploskanji se je moral ponoviti četverospév in zadnji kor. Za koliko truda se ima čitalnica zahvaliti iskrenemu rodoljubu g. Legu, vedó vsi naši družabniki in tudi „Novice“; ali kako ne-utrudno se vadijo naši pevci, to najbolj mi vémo. Prvák je ostal pa vendar le g. Svečin. Rekli bi, da je nosil zvonec, ko bi nas te beséde ne opominjale debelega, kodrastega, dolgorépega, vitorozega jarca, ki pred ovcami žvenkljáje mastito korači na pašo.

Iz Trsta 25. maja. — j — Gosp. H. Freyer-a, ki je vredil ljubljanski muzej in mnogo družega hvalevrednega o natoroznanstvenih zadevah krajskih dovršil, ste menda Kranjci že čisto pozabili; naj vam tedaj povem, da tudi tukaj se kot konservator tržaškega Ferd. Maksovega muzeja marljivo obnaša na svojem znanstvenem polji. Priča tega je, da za oskrb naravoslovnih preparatov tržaškega Ferdinand-Maksovega muzeja mu je svetli nadvojvoda Ferdinand Maks podaril drago zlato naprsno buciko, v kateri se v plavem emajlu in brilantih lesketajo črke E. F. M. — gosp. Freyer-u neprecenljivo znamenje visoke časti.

Iz Celovca se piše „Slov. Prijatlu“, da slovenski duh živo klije, slovenska vzajemnost in ljubezen se vnema in slovenska reč veselo napreduje. V Celovcu se je obravnavalo pri deželni sodnii že večkrat vse po slovensko; družba sv. Mohorja narašča od dné do dné. Pa še nekaj posebno veselega in novega vémo. Ni še dolgo, kar so Slovenci na Koroškem za svoje brate na Kranjskem le malo malo marali; dognali so naši zakleti nasprotniki to žalostno reč tako deleč, da so se Slovenci na Koroškem in Kranjskem še pisano gledali. In vendar so le bratje med seboj! Pa zdaj je že vsa druga. Že poprašujejo koroški Slovenci kaj radi, kaka se godi po Kranjskem, kaj počenjajo Kranjci, ali se poganjajo prav možko za naše pravice, za naš mili jezik. Neizrečeno jih je veselilo, ko so slišali, da so prišli Slovenci iz Štajarskega pozdravit svoje brate v Ljubljani, in ko so une dni oznanovale „Novice“, da so prišli Vipavci v Ljubljano, da pozdravijo čitavnico, je šlo to po Koroškem tako naglo, da se po celem Slovenskem od tega pogovarjajo. Povsod se kliče in razlega: Živili Vipavci, — živili g. Grabrijan, g. Koder in g. Ferjančič, zraven pa tudi ljubljanska čitavnica in njeni predsednik. Še za Tržičane zažene se kak „živio“, ker se tudi tam oživlja duh slovenski. Tako se povsod razodeva slovenska vzajemnost in bratovska ljubezen: Slovenci se spoznavljajo, se ljubijo, se bratijo, — duh slovenski živo klije!

Iz Marburga. Tudi svetli naš knez in škof gospod Slomšek so se podali v Rim k svečanosti binškošni.

Iz Gradca. (Zahvalnica.) Po naših preljubih „Novicah“ sem zvedil, da so mi gospodje izbrani volivci deželnih občin okoli Celja in pridruženih okrajev pri volitvi v štajarski deželni zbor 8. dné maja t. l. dati blagovolili znatno množino 67 glasov, akoravno me ne poznajo osebno. — Iz

globočine svojega srca jim se zahvaljujem za skazano mi veliko zaupanje, ter zagotavljam svoje predrage rojake, da se bodem vedno z njimi poganjal do svojega poslednjega dihleja za dušno in telesno blagostanje našega slovenskega naroda. Lepa je naša slovenska domovina, torej je lahko ljubiti jo, iskreno in goreče; bistre glavice je podarila Božja previdnost Slovencom, zato bodo sinovi naši sročo doživeli v svojem domu pod častnim žezlom naše presvetle cesarske rodovine, če nismo mi, njihovi očetje, zaspanci bili in (v dušnem smislu) le drugim podnožna podlaga. Ne opešajmo tedaj v blazem početju in skrbimo pred vsem za šole in sopet za šole, za dobre narodne šole in blagoslov Božji bode rosil z visokih nebes na prirodi primeren razvitek našega roda, kterege ne bode zadržalo puhlo sumnjičenje in grdo obrekovanje od naših slepih protivnikov. **Z Bogom.**

V Gradcu dne 22. maja 1862. Dr. J. R. Razlag.

— Prvih 10 pól „Slov. Pravnika“ pride gotovo prihodnji mesec na svetlo.

Iz Wildonske okolice. ♂ Moj poklic večkrat téra mojo nazočnost v Gradcu. Veselje je veliko, kadar spet se pogovarjam z dragimi prijatli, kadar si priobčujemo svoje dela, svoje misli in čuti. Pa še večje veselje nas je obšlo, ko se nam pridružijo gosp. Jug, Ročički fajmošter v gostivnici k cesarski kroni. Domači pogovori v ptujem mestu so kaj vredni. Razgrevale so nam navdušene srca domoljubne besede gospodove. Govorili smo o raznih zadevah; posebno nas je veselilo slišati, kako krepko se obnaša celjska čitavnica. Kadar človeka vse zunanje moči zapustijo, kadar svojo nesrečo spoznavati začne, tadaj se še včasih ojači in začne delati in izobraževati se sam sebe. Pa to je težko, toraj redko. Tudi tadaj je še treba, da nekteri moške ustanejo, ki spodbujajo svoj narod, da se življenja svojega zavé. „Novice“ nam kažejo, da živimo že dolgo časa, na obilih čitavnicah mile Slovenije pa vidimo, da živimo. Mi Slovenci, pravijo naši sosedje, že imamo saj vkoreninjen pravopis. Pa kako da ne, ker smo skoraj le slovničarji, in smo toraj le od zadi začeli delati. Vendar še slovničanja ni konca ne kraja in ga tudi ne bo nikoli. Tako smo se tudi mi pri pogovoru zmotili na to polje, pa o razpravku mislim nismo se motili. Zvedili smo od čast. gosp. Juga dobro, etimologično pisavo imena Žolcpah, Sočava itd. Ker smo v „Novicah“ onikrat o teh planinah brali, nas je še bolj mikala ta drobtinica. Tam gor na planinah namreč govorijo prosti kmetje „v Sospah“ ali „v Sosipah“. To je po naravi pomen in naravna pisava onih planin, v katerih je toliko sosipov (ali pokvarjeno: zasipov). Nemeč se vé da ni vedel, kaj je „Sospah, Zaspah“, toraj kar preobrobi „Sulzbach“ brez vsega razloga in nemški Slovenec se je od njega tudi nekaj naučil. Mi pa hočemo čast. gospodu na hvalo prihodnjč pisati: „v Sosipah“. Tudi na Gorenskem je nek več krajev, katerim se veli: „v Sosipah“. — Vidimo tudi, da je predlog so se čist ohranil, kakor Slovenec na planini, ki ga govori. Paziti moramo toraj, da v drugih složenih besedah ne rabimo „za“ namesto „so“, post. sostaviti, loči se jako od zastaviti; zagnati, sognati; zarod, sorod itd. — Gradčani zlo tožijo v samostalnih dunajskih časnikih, da nimajo pravega časnika v glavnem štajarskem mestu. „Tagespošta“ se že preveč maja in lovi se kolikor more, da še le na suhem ostane. V uvodnih spisih le sama sebi lomata, ker logike nima; tudi le edino to prekuhava, kar je slišala od ministra. Le včasih še prinese kak originalni dopis, ki se je gotovo v Ljubljani rodil. Le z obrekovanjem še misli potolažiti svoje čitatelje. Zato ji damo nemško besedo na premislek, ker slovenske ne razume:

„Wenn Dich die Lästerzunge sticht,
So lass Dir dies zum Troste sagen:
Die schlecht'sten Früchte sind es nicht,
Woran die Wespen nagen.“

Od sv. Trojice na Štajarskem 17. maja. J. Z. — Ni res, kar nemškutarji pravijo, da slovenski jezik ni za uradnije, zakaj se pa iz kancelije rogatčke slovenske pisma dajajo, pa vse dobro. Zakaj pa na Hrvaškem se pri sodnijah vse po domače govori in piše, in švabske besede se gospodje govoriti ogibujejo. Tudi nemškutarji nas proti Hrvatom hujskajo in pravijo, da nočemo ž njimi potegniti. Pa kako sem se začudil, ko sem bil 14. dné t. m. pri sodnij v Pregradu na Hrvaškem; bal sem se, da bi pravde ne zgubil, akoravno pravične, ker jaz sem Štajarc, moj protivnik pa Hrvat, pa še advokat. Pa vse je bilo drugače. Gospodje so priljudni možje in dobrega srca, nas Štajarce, ker smo jim bratje po rodu, radi imajo in nam pomagajo kolikor je po pravici. Ni treba se nam bati s Hrvatom kupčevati ali barantati, ker so pošteni ljudje kakor mi Štajarci. Posebno pa moram še pohvaliti domorodca, iskrenega Slovenca, gospoda žl. Halperja, sodnika v Pregradu; on je priljuden, pravičen in moder mož, mož žlahnega srca, ki za svoje ljudi lepo skrbi in jih zagovarja, pa tudi ptujcu krivice ne dela. Bog Vam ga ohrani, dragi bratje Hrvatje še dolgo dolgo let. Slava mu!

Na Jezeru pri Cerknici 22. maja. — Še nam je v živem spominu lanska suša, ktera nam je žugala vse pridelke skorej popolnoma končati. Milo je bilo gledati, kako so hodile dan na dan procesije zdaj v to zdaj v uno cerkev. S kako milim petjem in s koliko gorečimi molitvami so ljudje, preboječi se grozne lakote, Boga prosili in molili, naj bi se nas usmilil in pomočil z dežjem toliko potrebno zemljo. Al kdo je vedil Božjo skrito modrost? Vsak je mislil, da nam Bog jemlje živež, pa nam ga je dajal, zakaj ko je imelo konec biti vse fruge, je nam dal Bog dežja, da ste bile pšenica in rež še dosti lepe. Ječmen, oves, proso in fižol je bil skoraj na pol poškodovan po suši, krompirja in repe so pa ljudje obilo in zdrave pridelali. V lanski veliki suši sem pa jaz ljudi tolažil, razodevaje jim svoje misli, tako-le: Zdi se mi, da nam bo ta suša več dala, kakor pa vzela. Vprašan: kako to? sem jim odgovarjal: Veste, da je bilo letos kebrovo leto, in da so keabri ustanovili novo zalego. Vsak vé lahko iz skušnje, da se izvalé iz te zalege majhni črviči, ki prec potrebujejo živeža. Tedaj pridejo k vrhu zemlje iskaje si živeža in pokončujejo tako zelišče in poljske pridelke. V tej suši pa so dobivali le spečenino za svoj živež. Ako so prišli k vrhu, jih je vročina umorila; ako pa niso mogli k vrhu, so lakote poginili, in le malo se jih bo ohranilo. Tako sem si mislil in nisem se goljufal. Zdaj se je pokazala potrjena moja misel. Komaj četrta del desetine je letos črva, kakor bi ga bilo, ako bi ga ne bila suša pokončala. In kaj pa še? Ali ne bo morebiti tudi krompir bolj zdrav, ker je bila zemlja vsa prepečena in tista krompirjeva bolezen iz nje potegnena? Vsaj preteklo leto je bil pri nas popolnoma zdrav, in če bo še letos, bo morebiti krompirjeve boleznini za vselej konec. Ali bi ne bilo dobro, ako bi mi vsi skupaj Boga hvalili za tak dober dar, ki nam je pokazal, da kjer je nadloga najhuja, je Božja pomoč najbližej in da On pomaga tem, ki ga v resnici prosijo. Ker pa kebrovo leto ni povsod hkrat, morebiti drugod starih črvov ni pomorila suša, ker so bili že bolj močni in so se, akoravno le težko, vendar še pri življenji ohranili v lanski suši. Kar sem tukaj govoril, veljá samo od naših krajev, od drugod meni ni znano. — Letošnja letina kaže tudi prav lepo. Veselje je gledati ozimine in jare žita. Ako nas Bog obvarje v prihodnje kacih uim, se nam je nadjati lepih pridelkov. Le jezero naše je za sedanji čas preveliko, ker je vse zanemarjeno! Požiravniki so vsi zaprti in zatlačeni s plavjem in drugo šaro, zato odteka voda tako počasi. O, ko bi se struga po jezeru ravnala, ko bi se požiravniki iztrebili in bolj prostorni naredili, neprecenljiva dobrota bi bilo to za naše kraje! Pa ker so nam gospod okrajni poglavar v Planini svojo pomoč pri tem delu obljubili, nočem

za zdaj več od tega pisati. Nadjamo se, da bojo mož beseda. **Z Bogom!**

Gregor Kebe.

S hribov 22. maja. * Da sta Črne in Toman unidan v državnem zboru le čisto resnico govorila, zamorem tudi jez dokazati. Poglejte! še sedaj (jez bi tega ne bil verjel, ako bi se mi te dni ne bilo samemu primerilo), še sedaj, v kljub vsem cesarskim patentom in ministerskim ukazom, se ne manjka po nekterih uradnijah tacih nasprotnikov, ki se slovenskim pismom in vlogam s skup strjnjenimi glavami posmehujejo in zaničljivo muzajo, ter še stvari, ki so jim bolj znane, kot španjske vasí, s svojimi strupenimi jeziki pikajo Kdo bi v sedanji dobi kakemu davkarju v slovenskih krajih ne zameril, ki še ne vé, kaj je „pobotni list“? Ne mislite, da to je izmišljena reč; imam pričo v rokah, in uradnika danes še ne imenujem očitno, ker mislim, da v drugo se bo bolj pametno obnašal. Kdo bi mu te tolikanj zadolžene nevednosti v greh ne štel, da se nad latinskimi mesečnimi imeni spodtika, in vsled tega svojo nevednost družim očita? Saj vendar že vsak priprosti kmet, kateri je le kterikrat „Novice“ ali „pratiko“ v roko vzel, dobro vé, da smo si v dovozmi latinskih mesečnih imen že zdavnej saj večina edini, in mislim, da smo se jih z ravno tako pravico poprijeli, s kakoršno so se jih bili Nemci polastili. Kdor že toraj kritikuje, naj bi že vsaj tako deleč pred sé vidil, kakor s pedanjem seže, da bi se mu iz njegovih možgan take „modrice“ ne rodile. Potlej res ni čuda, da kmet sam slovenskemu pismu ne verjame, vidši, da se mu njegov jezik pri gosposki še vedno zasmejuje. Kaj pa da potem lahko po svetu trobite: „Bisher hat sich noch keine Nothwendigkeit einer Einführung der slovenischen Sprache in die k. k. Aemter, wie dies einige phantastische Köpfe meinen, herausgestellt“ — ali „ich halte die Sache nicht spruchreif in diesem Hause“, kakor je gospod Deschmann jo unidan zakročil. Toda, če bomo vaše sodbe v tem čakali, bomo poprej pričakali jutra sodnega dné. Ako bi pa temu tudi v resnici tako bilo, vprašajte se: „Kdo je tega kriv?“ Gotovo mora vsakemu pravico in resnico ljubijočemu vest reči, da noben drug ne, kakor tisti, ki imajo svojo nemško kulturo za Boga, in svoj stari šlendrijan za molika. Nikarte misliti, če se je ponemčevanje v kancelijah popolnoma vdomačilo, da se je enako tudi po slovenskih kočah izpred praga že za mizo vrnilo, da se mu vsaki večer rožnikranc moli, ali pa, da nas je domačine že zlo k čelešniku pregnalo. Nehajte že vendar s svojo edino zveličavno kulturo blesti, kakor da bi bila starašina na naši svatovščini! Nikar se ne ponašajte, kakor bi jo bila naša stara mati Slava za zeta svoji mladi, zali hčerki vzela! Kakega boječega zajca sicer utegnate s tem prepoditi, nikakor pa srčnih možakov ne odgnati, še manj premagati. Sapientisat! — Mi pa, bratje moji po Slovenskem, pokažimo tem gospodom, da nas njih posmehovanje in njih zabavljice nič ne prestrašijo, in nas s tem orodjem kratkimalo ne bodo v kozji rog vgnali! Kar je minister 17. maja za pravice domačega jezika v sodnijah v državnem zboru govoril, smo si zapisali dobro v spomin; ne bomo pozabili njegovih besed, ko je rekel: „Če bo ministerstvo pravosodja na poti postavne pritožbe ali pa naravnost zvedilo, da se zoper ministerski ukaz kakorkoli kak uradnik upira, bo ministerstvo ta upor že vedilo premagati. Ravnopravnost vsem narodom je ena najviših pravil avstrijske vlade“. — Te besede so tolažba dosihmal nemilo preganjanemu jeziku našemu! Za gospode davkarje pa je že pred ministerstvo dnarstva oster ukaz dalo. Kjer gré tedaj za obveljavo naših slovesno nam zagotovljenih pravic, se moremo sedaj brez strahú oglasiti in pritožiti, da slavno ministerstvo „breche den Widerstand“.

Iz Gorenskega 20. maja. J. B-r. — Naj dodam tudi jez, prosti kmetovavec, kakošne zmote nam delajo pisma, ki

jih v kancelijah naših napravljajo v nemškem jeziku. Neki oče je vsaki svoji hčeri, ko je najstarišo na dom omožil, iz svojega grunta izgovoril 300 gold. Izročivno (čezdajansko) pismo v nemškem jeziku narejeno je pa napačno govorilo od 300 gold. za vse, tedaj eni le 100 gold.; kar se je pa še le zvedilo potem, ko je prišlo pri gosposki v obravnavo, ko je mož prve sestre umrl. Lejte! kaj je tega treba, ko bi se nam delale pisma v domačem jeziku!

Iz Kroke na Gorenskem 20. maja. Mnogokrat ste nam ljube „Novice“ že naznanile v dopisih iz enega ali drugzega kraja, kakošna rodoljubnost navdaja srca Slovencev v tej ali uni občini za omiko in obveljavo našega milega maternega jezika, se posebno oziraje na eno ali drugo osebo. Dovolite mi, da nekoliko tudi iz naše občine o teh zadevah — v dokaz vsem dragim bravcom „Novic“ povem — da tudi pri nas še kter rodoljub živi. Da smo pri nas vsi slovenske matere, tega mi ni treba dokazovati — da se pa tudi naš mili materni jezik čedalje bolj omikuje, to je želja in dolžnost naša in vsakega rodoljuba. Tako je med množico rodoljubov tudi naš šolski učitelj gosp. Martin Zarnik prav izvrsten Slovenec in srčen rodoljub, ker si brez uspeha prizadeva, posebno šolsko mladino v maternem jeziku izobraziti; čeravno kakor slišim, so nekteri poptujčeni Slovenci zoper to, kar je edino pravo v ljudskih šolah, ako hočejo kaj téka imeti, ne pa le na videz nekega lišpa. Prepričal sem se vselega srca, kako lep sad rodi njegov trud: slišal sem šolskega fantiča, kako gladko je bral sostavke iz „Novic“ brez pomote, pa zraven tudi skoraj vsako besedo razumel. To naj bo ne le nasprotnikom naših svetih pravic, temuč vsem učiteljem v izgled in posnemanje, da bomo tudi njim ravno tako kakor našemu gospodu M. Zarnik-u zamogli reči: Hvala Vam za Vaš trud, in vsakemu, kteremu hvala gré! **Z Bogom.**

J. V. Z....

Iz Gorenskega 24. maja. ** V Radoljci se je ustanovila čitavnica, ktere namen so po §. 1. njenih pravil petje, branje časnikov, besede, igre, ples. Pravila so slavni deželni vladi že predložile se v potrjenje. Nadjati se je, da bo družtvu veliko udov iz okolice radoljške pristopilo in se tako tovaršljivi duh, kateri se tukaj še milo pogreša, po pevski družbici in besedah se nekoliko zbudil. Veseli so se udeležili te naprave vsi pošteni možaki, in le malokterim je slama v glavi ali trn v pēti, ki še zmiraj mislijo, da domači ne morejo domá biti na domači zemlji brez „Hintergedanken“! — Z domačim jezikom gre od dné do dné malo po malo pri tukajšni c. k. gosposki bolje in sodnii gré čast, da slovenske vloge dosti razumljivo rešuje. — V binkoštnih praznikih, kakor slišimo, pride veliko nemških pevcev iz Ljubljane, iz Celjovca in še družih krajev v Tržič; pravijo, da tržiški g. Pogačnik v Tržiču in ljubljanski dr. Käsbacher sta ta pevski shod aranžirala. Ker ima vsak človek svoj prav in ker ima v svobodni ustavni državi vsak pravico, se na postavni poti vésti po svoje, Tržičanom tudi nihče ne bo zameril, ako v binkoštih razpnejo — črnorudeče-zlatorumeno zastavo. — Nek Tržičan nam je unidan tudi neko čisto novo novico razodel, da kmali 40.000 gold. bo skupaj, da se bo s tem dnarjem začel nov „krajnsk“ časnik, s kterim bojo vsi tako imenovani „Slovenci“ dobili „eine grosse Batschen“ — kakor je rekel. Vrednika tudi že imajo, ki bo drugi česki „Krasa“. Tega časnika, ki bo vse „Hintergedanken“ slovenske „propagande“ svetu odkrival, se bo dajalo po troje iztisov vsaki srenji zastonj. To nam je prevesela novica, da se število časnikov pomnoži; opozicija mora biti; brez nje ni ne življenja ne napredka. Zato mi je ta novica najljubša, kar sem jih dosihmal od Tržičanov slišal. Željno pričakujemo „krajnskega varha“, zlasti če nam ga bojo zastonj dajali in morebiti še desetico povrh za vsaki list, da ga beremo.

Iz Železnikov 25. maja. — Kar se tiče zdravja v našem kraji, se letos nič kaj ne moremo hvaliti. Koze so napadale celo spomlad izprva odrašene in zdaj posebno

otroci veliko pred njimi trpijo. Zraven te nadloge pritepla se je poslednje dni še neka druga bolezen, ki je nekaka zmes škardatice z vročnico. — Akoravno je bolezen nekoliko tudi po ravninah, je zlasti huda v visoko ležeči fari v Dražgošah, kjer jih je uni teden hipoma več za njo umrlo, in so imeli ob enem 39 bolnikov. Na čast kantonski naši gosposki moramo reči, da je urno to nadlogo v svojo skrb vzela, pa prišel je celó iz Ljubljane gosp. deželni zdravniški svetovavec g. dr. Šrot in nam s tem pokazal, da tudi sl. vlada nas v ti nadlogi ni pozabila. — Te dni vendar ljudje manj mrjó, zato upamo, da bo Bog to silo prikratil. Zdaj pa še nekaj smešnega iz natoroznaustva, kar se ne sliši vsaki čas. Te dni je pripeljala tukaj domača zajka (Kaninche) svoje mladiče na dan; bile so belkaste — podgane.*) Posebni sejm so otroci imeli okol čudne čedice, ktera razun matere ni bila za drugo, kakor za v vodo. — Zdravo! Jož. Levičnik.

Iz Gorice na Dolenskem 18. maja. Res je bilo groza gledati po nogradih, ko je po nesrečnem mrazu p. m. bilo vse suho; zdaj pa, hvala Bogu! se je spet vse lepo ozelenilo in grojzda še skor več kaže kakor ga je bilo poprej. Letos pač dosti očitno vidimo, kako nam vsegamogočni Bog lahko vzame pa sopet dá. Pa tudi druga letina prav lepo kaže, ako je ne zadene kakošna nesreča pozueje. Res, če bi bile še kake dve leti takošne kakor je bilo lansko, ne bi bil mogel revni kmet več izhajati, ker se je že zdaj toliko zadolžil, da bo težko poravnal. Hvala Bogu! tudi pijanci so pri nas enmalo ponehali piti, pa ne vem, ali zato, ker so se bili mraza ostrašili ali ker jim je duarjev zmanjkalo. Tudi ne vem, če so se ženske s svojo baretijo z žganim vinom za zmiraj odvadile ali samo za zdaj, ker žita nimajo? Saj zdaj ne vidim tolikrat nositi iz vasi žakelj za žakljem, kakor lansko leto; mislim, da ti stega tudi zdaj manjka pri njih hišah. Ker so take gospodinje, da rade žgano vino pijejo, so pač preubogi gospodarji, ker jim pod streho toča bije.

Jože Barbič, kmet.

Iz Ljubljane. V zborih pravoznanskega društva 9. in 16. t. m. je društveni tajnik g. dr. E. H. Costa naznanil, da društvo v zamenjo svojega časnika dobiva že 12 pravoznanskih in političkih listov. Prebral je tudi lepo slovensko pismo, katero je vrednik celovškega časnika „Stimmen aus Innerösterreich“ častiti gospod Einspieler 24. p. m. društvu pisal, in se tako-le glasi:

„Slavno društvo! Vaše slavno društvo, imenovano: „Juristische Gesellschaft in Laibach“ je za nas Slovence kaj imenitno. Slovencev prva naloga in dolžnost je, naj skrbimo, da se vednosti in znanosti med nami na vse strani razširjajo. „Wissenschaft ist Macht“, tega ne smemo nikoli pozabiti. Zatoraj tudi Tebe, slavno društvo! lepo in srčno prosim, da za omiko in napredovanje slovenskega naroda in jezika po svoji moči skrbiš; združene moči in sile veliko premorejo! V znamenje svojega spoštovanja pošljem vse zvezke „Stimmen aus Innerösterreich“, in obljubim, jih zanaprej po pošti pošiljati. Pa tudi prosim, naj mi slavno društvo 2. in 3. zvezek „Mittheilungen“ pošlje in tudi v zamenjo zanaprej pošiljati blagovoli. Bog daj društvu srečo in blagoslov!“

Se ve, da je društvo gosp. Einspielerju tudi v našem maternem jeziku odgovorilo. — Po predlogu tajnika je zbor sklenil, naročiti občni državni zakonik in zapisnike državnega zbora, in kupiti nekoliko pravoslovnih knjig. — Gospod advokat dr. Zupan je naznanil prav zanimiv praveden primerlej, namreč: „ali ima nezakonsk otrok pravico, svoj živež ugotoviti v konkurzni obravnavi ali ne?“ O tem se je dolgo besedovalo. — Gospod vitez Fritsch je razločno govoril „o rudarjenju na Krajskem“ in živo dokazal,

kako potrebno je, naše rudarije podpirati. Kaj si pa imamo od nove rudarske desetine nadjati, se vidi iz tega, da od 541 rudosledb je bilo na Krajskem do 1. majna že 358 opuščanih, in namesto pričakovanih 10580 gold. bo desetina samo 3420 gold. ali še manj znesla. Gosp. Fritschov govor je zelo dopadel vsemu zboru. — Njemu se pridruživši je tajnik kupčijske zbornice g. dr. Uranitsch govoril „o krajski obrtnosti“ in dokazal, da na Krajskem nimamo druge važne obrtnosti, kot samo rudarijo.*) — Na zadnje je gospod finančni svetovavec dr. žl. Kaltenegger naznanil, kaj je v zboru 15. aprila o zadevi rud. desetine izvoljeni odsek sklenil. Večina odseka je nasvetovala, naj se gosp. Fritschovi govori v imenu društva predložijo kupčijski zbornici in pa deželnemu odboru; majnšina odseka pa je nasvetovala, te govore predložiti samo kupčijski zbornici, in sicer ne v imenu društva, ampak le kot privatne misli Fritschove. Po dolgem besedovanju je zbor z večino enega glasa potrdil predlog majnšine odsekov. —

— V četrtek popoldne ob 6. uri so se prevzvišeni škof diakovaški gg. Štrossmajer iz Dunaja pridšiši skozi Ljubljano na Reko peljali z brzovlakom na železnici. Nenadoma se je prevesela novica zvedila komaj eno uro pred, in še to ne za gotovo, da grejo slavni škof skozi Ljubljano. V naglici se zberó saj trije odborniki čitavnice in hitijo na kolodvor poklonit se jim spodobno in zahvalit ponižno za veliko podporo, ki so jo pri ustanovljenji milostljivo naklonili čitavnici, pa sicer tudi za njih blagosrčnost, s katero so v 1. pomnoženem državnem zboru prvi povzdignili glas za slovenski narod. Preuzvišeni škof so tako ljubeznjivo se pogovarjali z odborniki, da vsem so srca veselja igrate; al — 5 minut brž priteče in brzovlak je peljal mecena našega naprej v Reko: hvaležni slava-klici so jih spremili na odhodu.

— Gosp. Miroslav Vilhar, ki ga je na prijazno povabilo sl. reške županije čitavnica naša izvolila za namestnika svojega pri svečanosti posvečenja zastave županije reške, se je v petek podal v Reko in nam bo popisal slovesnost ondašnjo.

— Naš domači polk (regiment Hohenlohe), ki ga že veliko let ni bilo domá, in je med tem času po svetu marsikaj skusil pa povsod potrdil starodavno svoje slavno ime, pride jutri v četrtek in pojutranjim v petek po železnici iz Laškega v Ljubljano. Mestni gospod župan je skrbel, da se bo rojakom našim djansko pokazalo, da smo res veseli njihovega prihoda.

Iz Ljubljane. (Pobérki iz raznih časnikov.) Gosp. Issleib je v „Laibacherici“ odgovoril na naše undanje odprto pismo; al od vsega tega, kar smo očitali o nesposobnem njegovem vredovanju „Laibacharce“ in pa o pisarstvu „Tagespoštne“, „Triesterčnem“ itd. ni črhnil ne besede. Od tega vzamemo „akt“, kakor Nemeč pravi. Namesto vsega tega pa je otrobe vezal o „Kalabu“, čeravno dobro vé, koliko ga doletuje od tistih 1800 gold., ki smo jih brali za podporo „Laib.“ v zapisniku stroškov državnih, ki jih je unidan državni zbor v presojo dobil, in katerih poplačevanje se posredno nabera le iz deželnih denarjev. Naše poštene besede o obletnici februarjski je lažnjivo zavil na 20. oktober, od kterege v celem našem sestavku ne besedice ni stalo; rekli smo le, da nad semenom more še le tedaj veselje biti, kadar rodi obilen sad. Ko naposled svetlega našega kneza in škofa pod svoje krilo jemlje, za katero ljubezen mu bojo knez javalne hvaležni, ker jim je menda še predobro v spominu, kar je Janus letošnjega mesca svečana v „Triesterici“, nekako bolj od strane pa tudi v „Laibacherici“ pisal, napade potem razžaljivo v celi domovini svoji visoko spoštovanega in tudi državnem zboru cenjenega gosp. Černeta, bistrumnega in poštenega

*) Res smešnica! So li bili mladiči podgane? In če so bile, jim je li bila zajka mati? Vred.

*) Kaj pa sitarija, od ktere same veliko veliko družin blizo Kranja živi in ktere predelki grejo deleč po svetu? Vr.

možaka, kateremu nekteri le to v greh šteje, da resnico, iz čiste ljubezni do domovine in Avstrije, ne pa iz kake skrite zlobnosti, naravnost pred svetom izgovarja ne potre- saje je s cukrom. H koncu svojega spisa jemlje še od nas slovó, rekši, da nas ne šteje med „Parvenu's der Intelligenz“, ktere je gospod Černe v svojem govoru omenil. Mi bi si v strašno nesrečo šteli, ako bi nas dr. Issleib stavil v svojo „Wallhallo!“ — „Triesterca“ nam je v ne- deljo napravila spet zlatega denarja vredno smešnico, za katero smo ji res iz srca hvaležni, ker pisac ni spoznal, kako kolosalen „testimonium paupertatis“ je ravno sam sebi napisal. Neko knjižico, v kateri so pravila za vaje vojaške nemško in slovensko pisane pod naslovom: „Regeln für den Mannschaftsdienst. 1861“ zasmehuje zavoljo slovenske prestave 51 imen, ki jih je izpisal v „Triest.“ Uboga „Trie- sterca“, da imaš že toliko praznega papirja! Res je v tej prestavi prava „krajnska špraha“, in sliši se, da je one „regelce“ (po slov. „pravila“) nek prestavil tisti mož, kateri pri Lozarji včasih daje „vorlesung-e“ v „krajnski šprahi“, in da je pomagal mu neki možiček, kateri v veseli družbici rad kamničke stavi, zraven pa lomi „krajnsko špraho“. Pa naj je prestavljavec one knjižice kdorkoli, slabeje je ni prestavil, če tudi „Zimmermann-u“ pravi „cimperman“, kakor tisti, ki je besede Arestant, Commandant, desertiren, In- valid, Inventar, Inspection, Marsch, Militär, Nummer, Person, Signal, Student, Visitation itd. postavil v nemški slovník, čeravno niso nemške; če pa sme Nemeč rabiti te besede za svoje, jih tudi Kranjec sme za svoje: oba sta jih ukradla, le s tem razločkom, da slovenski jezik ima dobre besede če ne za vse, saj za veliko onih imen, ki jih „krajnska špraha“ ne pozna; arestant ji je jetnik, Coman- dant poveljnik, desertiren pobegniti, Person oseba itd. itd. Zato je celó abotno, da kdo zasmehovaje drug jezik le svo- jega po glavi tepe! Koliko pa dopisún „Triest.“ od slo- venske literature vé, je ogromno pokazal na koncu svoje pisarije rekši: „wir sind neugierig auf die juristische Ter- minologie, falls das bürgl. Gesetzbuch, die Strafprozess- ordnung u. s. w. übersetzt werden, was doch einmal ge- schehen muss.“ Vse to imamo že davnej, kar mili nam prijatelj danes želi, „dass es doch einmal geschehen muss!“ In ni davnej, kar je v svojem listu imel, da pri sloves- nosti za „občni drž. zakonik“ je ležal slovenski zakonik pred Dolinarjevo podobo! Zdaj pa recite, da „Triest.“ do- pisún ni modra glava — „oder was“. — Enako, pa še grjo laž kokor „Presse“ unidan je te dni „Gegenwart“ prinesla o „Torbici“ po „Gracarci“, iz ktere celó novo novico pozve- damo, da g. Nečasek je rodil „Torbico“ in da en vrednik je že iz šole ostal, drugi pa drugi klas dobil in štipendijo zgubil, ki je — nikoli ni imel. Vse od konca do kraja je laž.

— Dopis s Pivke v poslednji „Danici“ našteva staro- davne bolnišnice na Kranjskem ter pripoveduje, da Ljub- ljana je imela siromašnico že l. 1041, in bolnišnico l. 1345, po kateri se še zdaj imenujejo špitalske ulice in most; v Špi- taliču je bila bolnišnica l. 1229, v Kamniku l. 1232, v Kranji pred l. 1485, v Novem mestu pred l. 1490, v Metliki leta 1493, v Loki l. 1547, v Kerškem l. 1689. Hiše in zemljiša teh bolnišnic so se pred koncom 18. stoletja večidel po- prodale, denarji naložili na obrest, bolniki in reveži dobivajo darove na roke, strežbe pa vendar nimajo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Važneje novice preteklega tedna so: Državni zbor v zbornici poslancov, ko je o dodatku k kazenski po- stavi zavrgel dva po zbornici gospôski premenjena stavka in sprejel le enega popolnoma, družega pa deloma, je pre- tekli teden dalje presojal stroške državnega mini- sterstva za letošnje leto. Stroške za celo politično

upravništvo je ministerstvo postavilo za dežele razun Oger- skega, Erdeljskega in Hrvaškega na 30 milijonov 759.296 gold., za Ogersko na 10 milij. 1300 gold., za Erdeljsko 2 milijona 400.600 gold., za Hrvaško-slavonsko 1 milijon in 560.600 gold., — v vsem skupaj tedaj na 44 milijonov in 721.696 gold., — tedaj za 2 milij. 565.230 gold. manj kot lani. Stroške za državni zbor je zbornica potrdila na 434.835 gold. za zbornico poslancov, na 17.902 gold. pa za zbornico gospôsko. O stroških za poglavarstvo žan- darmerije z 53.915 gold. se je vnelo obsirno pretreso- vanje, ktero je dokazovalo, da žandarmarija ni tako vred- jena kakor bi imela biti; žandar ne sme biti vojaški, ampak kantonski gosposki podložen itd. Stroški za dunajsko aka- demijo znanstev z 63.000 gold. in za zemljoznansko državno napravo z 37.800 gold., so bili brez ugovora spre- jeti. Pri stroških za politične gosposke po deželah poprime gospod dr. Toman besedo in vseskozi iskreni bran- nitelj národnih pravic s prepričavnim govorom nasvetuje, naj zbornica kakor pri sodnijah tako tudi pri političnih kan- tonskih gosposkah zahtevanje izreče, da se bojo tudi pri teh uradnijah le takim uradnikom službe dajale, kateri zraven vse druge sposobnosti tudi jezik tistega okraja po- polnoma znajo, v katerem služijo. Gospod Mogielnicki, fajmošter iz Galicije, dr. Tomana krepko podpira iz skušinj domovine svoje in pravi, da zavolj vedno nepremakljive zvestobe do cesarja bi vendar slovanski narod ne smel to- liko trpeti kakor trpi, da še njegov jezik ne veljá v kan- celijah. Tomanov predlog je bil potrjen in tako je spet eno pravico več dobil naš jezik v očitnem življenju. Po tem so bili stroški za politične gosposke brez ugovora spre- jeti: za Štajarsko z 177.263 gold., za Koroško z 243.356 gold., za Krajnsko z 360.502 gold., za Primorsko z 397.084 gold. itd., — v vsem skupaj za politično upravništvo z 11 milijoni 317.419 gold. — Pri stroških za deželne zборе in odbore se je potegnil dr. Toman za nekdanje pre- moženje krajnskih stanov, ktero se jim je leta 1814 vzelo; ker pa je minister Lasser rekel, da to je stvar deželnih zborov, je dr. Toman odstopil od svojega predloga. Pri stroških za bolnišnice, nornišnice, porodne hiše in hiše najdenih otrok so se zastopniki dunajski (Ku- randa, Mühlfeld itd.) vlekli, naj vse dežele doplačujejo du- najski nornišnici, porodnišnici itd., al ni jim obveljalo, ker pravično je, da vsaka dežela skrbi zase in da, kakor je dr. Herbst rekel, lačna vrana ne pita site. — Vredniki du- najskih časnikov „Vaterland“, „Neueste Nachrichten“ in „Ost und West“ so bili pretekli teden krivi spoznani hudodelstva motenja javnega pokoja zavolj nekterih sostavkov v svojih časnikih in so obsojeni, eden za 1, drugi za 3, tretji (dr. Tkalac) pa za 6 mescov, zraven pa še na dnarji prva dva po 1000 gold., dr. Tkalac pa za 1100 gold.; zoper to razsodbo so napovedali vsi pritožbo do više sodnije, kateri bojo predložili vse, kar tolaži njih vest, da jih ni gnal ni- kakoršen hudoben namen, ko so dali one sostavke na svetlo. — Neki četici laške prekucije, ki je hotla te dni skozi južno Tirolsko predreti na Beneško in tako iz trte zviti boj med Avstrijo in Italijo, je pri tej priči vse spod- letelo; vlada laška, ki se dela kakor da ne bila bi o tem nič vedila, je dala več prvakov tega početja zapreti.

Narodna čitavnica v Celju.

Na binkoštni pondeljek, to je, 9. junija t. l. bo sopen „beseda“ v naši čitavnici. Začetek ob 8. zvečer. Srčno povabilo vsim čč. gg. družtvenikom.

Odbor narodne čitavnice celjske.

Popravek. V poslednjem listu na strani 169. v vrsti 34 od spodej namesto „nas Nemce“ beri „nas Nenemce“.